

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва
Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

ПАТЕНТОЗНАВСТВО

Методичні рекомендації до практичних занять
для студентів IV-го курсу
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Розглянуто та ухвалено
на засіданні кафедри документознавства
та інформаційної діяльності
Протокол № 1 від 27 серпня 2018 р.
Завідувач кафедри С.М. Петькун

Орендарчук Г.О.

Патентознавство: *методичні рекомендації до практичних занять для студентів IV курсу спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*.
Київ: ДУТ, 2018. 15 с.

Методичні рекомендації містять інформацію щодо підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Патентознавство». Методичні рекомендації розроблені для студентів IV курсу спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

ВСТУП

Винахідницька і патентно-ліцензійна робота є невід'ємною частиною діяльності наукових та інженерно-технічних робітників в усіх сферах народного господарства, тому що сьогодні суспільство, як ніколи, має потребу в добрих винаходах – природні ресурси виснажуються, а третина швидко зростаючого людства на землі страждає від голоду і злиднів. Тому нині у контексті підготовки фахівців з документного забезпечення управління важливе місце займає вивчення дисципліни «Патентознавство», стрижневим поняттям якої є вивчення сутності об'єктів інтелектуальної власності та їх правового захисту..

У запропонованих методичних рекомендаціях до практичних занять з курсу «Патентознавство» подано плани практичних занять, завдання, що необхідно підготувати до кожного заняття, питання для самоконтролю, рекомендована література, тематика рефератів та перелік питань до підсумкового контролю.

Для розширення знань з кожної теми, студенти повинні, крім конспекту лекцій, вивчити теоретичний матеріал, який подано у базових підручниках.

Для якісного опрацювання та вивчення теми, студенти повинні спочатку опрацювати конспект лекцій, рекомендовану літературу та надати відповіді на питання для самоконтролю, які виносяться наприкінці кожної теми.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Система інтелектуальної власності

План:

1. Поняття інтелектуальної власності: виникнення, становлення і розвиток.
2. Право інтелектуальної власності.
3. Об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Законодавча база України у сфері інтелектуальної власності
5. Юридичний захист права інтелектуальної власності

Завдання:

1. Охарактеризувати інтелектуальну власність.
2. Дати характеристику праву інтелектуальної власності.
3. Охарактеризуйте відмінність авторського права від патентного права.
4. Охарактеризуйте нормативно-законодавчу базу України у сфері інтелектуальної власності.
5. Дайте пояснення сутності юридичного захисту права інтелектуальної власності.

Запитання для самоперевірки:

1. На які групи умовно можна поділити законодавство України, яке містить норми щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності?
2. На чому базується законодавство України з питань інтелектуальної власності?
3. Які закони відносяться до спеціального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності?
4. Що Ви розумієте під терміном „право промислової власності”?
5. Що відноситься до об'єктів промислової власності згідно чинного законодавства України?

Тема 2. Міжнародне співробітництво в галузі інтелектуальної власності

План:

1. Загальні положення міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності
2. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності
3. Міжнародне співробітництво у сфері патентного права

Завдання:

1. Охарактеризуйте загальні положення міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності.
2. Охарактеризуйте міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності і зокрема у сфері патентного права.

3. Охарактеризуйте Паризьку конвенцію по охороні промислової власності.
4. Охарактеризуйте Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).
5. Охарактеризуйте Договір про патентну кооперацію (РСТ).
6. Охарактеризуйте Євразійську патентну конвенцію (ЄАПК).

Зпитання для самоперевірки:

1. Коли була започаткована Всесвітня організація інтелектуальної власності?
2. Які керівні органи має Всесвітня організація інтелектуальної власності?
3. Коли всесвітня організація інтелектуальної власності набула статусу спеціалізованої установи ООН?
4. В чому полягають правила про національний режим?
5. В чому полягає правило Паризької конвенції про право пріоритету?
6. В чому суть загальних правил Паризької конвенції?
7. Мета створення Міжнародного союзу з охорони промислової власності.
8. За яких умов будь-яка держава може стати членом ВОІВ?
9. Які дії вважаються такими, що суперечать чесній практиці?
10. Які існують міжнародні угоди про охорону засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг?

Тема 3. Винаходи та корисні моделі, їх правова охорона

План:

1. Сутність винаходу та корисної моделі.
2. Загальні положення про винахід та корисну модель, їх правова охорона
3. Оформлення патентних прав

Завдання:

1. Охарактеризуйте систему патентування.
2. Охарактеризуйте умови патентоспроможності винаходу.
3. Охарактеризуйте об'єкти винаходу: пристрій, спосіб, речовина, штам мікроорганізмів, культура клітин рослин і тварин.
4. Охарактеризуйте об'єкти, що не визнаються винаходами.
5. Охарактеризуйте сутність корисної моделі.
6. Охарактеризуйте відмінні особливості корисних моделей від винаходів.
7. Поясніть сутність права власності на винахід (корисну модель) та документи, що його засвідчують.
8. Охарактеризуйте Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», його основні положення. Правова охорона винаходів (корисних моделей).
9. З'ясуйте порядок одержання патенту.
10. Охарактеризуйте права та обов'язки, що впливають із патенту.

11. Охарактеризуйте принцип припинення дії патенту та визнання його недійсним.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке винахід?
2. Що Ви розумієте під поняттям „корисна модель”?
3. Що Ви розумієте під поняттям „ліцензія”?
4. Що Ви розумієте під поняттям „дата пріоритету”?
5. Що Ви розумієте під поняттями „винахідник”, „заявник”?
6. Що таке винахід?
7. Чим корисна модель відрізняється від винаходу?
8. Що може бути об’єктом винаходу?
9. Які об’єкти в Україні не визнаються винаходами?
10. Які об’єкти не можуть одержати правову охорону?
11. Перш за все, що таке патентоздатність?
12. Який же винахід (корисна модель) визнається новим?
13. Який винахід має винахідницький рівень?
14. Що таке промислова придатність?

Тема 4. Промислові зразки, їх правова охорона

План:

1. Загальні положення про промисловий зразок та його правова охорона
2. Сутність промислового зразка.
3. Експертиза заявки
4. Реєстрація патенту

Завдання:

1. Охарактеризуйте відмітні особливості промислового зразка як об’єкта промислової власності.
2. Охарактеризуйте умови патентоспроможності промислового зразка.
3. Охарактеризуйте промисловий малюнок та промислову модель як види промислових зразків.
4. Охарактеризуйте об’єкти, що не визначаються промисловими зразками.
5. Охарактеризуйте заявку на реєстрацію промислового зразка, її склад.
6. Охарактеризуйте висновки, що надаються до зображення промислового зразка.
7. Охарактеризуйте експертизу заявки на реєстрацію промислового зразка.
8. Охарактеризуйте патент на промисловий зразок.
9. Охарактеризуйте використання промислових зразків.
10. Охарактеризуйте Закон України «Про охорону прав на промислові зразки».
11. Охарактеризуйте правову охорону промислових зразків, право та порядок одержання патенту, права та обов’язки, що впливають із патенту на промисловий зразок.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке промисловий зразок?
2. Які документи повинна містити заявка на отримання патенту на промисловий зразок?
3. Які розділи включає опис заявки на отримання патенту на промисловий зразок?
4. Які існують вимоги щодо зображення промислового зразка?
5. Чи перевіряють у процесі експертизи заявки відповідність промислового зразка умовам патентоспроможності: „новизні” і „промисловій застосовності”.
6. Як в національній процедурі експертизи заявок на видачу патенту на промисловий зразок відбувається їх класифікація?
7. Які має права власник патенту на промисловий зразок?
8. Що вважається використанням промислового зразка?
9. Який термін дії патенту на промисловий зразок?
10. В чому особливості експертизи заявки на промисловий зразок?

Тема 5. Знаки для товарів та послуг, їх правова охорона

План:

1. Знаки для товарів і послуг (торговельні марки)
2. Фірмові (комерційні) найменування

Завдання:

1. Охарактеризуйте знаки для товарів та послуг як об'єкт промислової власності.
2. Охарактеризуйте види знаків для товарів та послуг, функції, що вони виконують.
3. Охарактеризуйте рекламоздатність знака для товарів та послуг.
4. Охарактеризуйте вимоги щодо реєстрації знаків для товарів та послуг.
5. Охарактеризуйте позначення, що не реєструються в якості знака для товарів та послуг.
6. Охарактеризуйте заявку на реєстрацію знака для товарів та послуг, документи, які входять до її складу та додаються до неї.
7. Охарактеризуйте умови охороноспроможності знака для товарів та послуг.
8. Охарактеризуйте свідоцтво на знаки для товарів та послуг, строки його дії. Правомочність щодо використання знаків для товарів та послуг.
9. Охарактеризуйте припинення правової охорони знаків для товарів та послуг.
10. Охарактеризуйте Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», його основні положення.
11. Охарактеризуйте Державний реєстр України на знаки для товарів та послуг.
12. Охарактеризуйте Міжнародну реєстрацію знаків для товарів та послуг.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке знаки для товарів та послуг?
2. Які позначення можуть бути об'єктом знака?
3. Які позначення належать до загальноновживаних символів?
4. Що означає „позначення не має розрізняльної здатності“?
5. Назвіть основні функції знаків для товарів і послуг.
6. Назвіть позначення, що не можуть бути визнані знаками для товарів та послуг.
7. Що відноситься до групи позначень, які мають уже офіційно визнане значення для держави чи суспільства?
8. Які знаки прийнято називати “схожими”?
9. Які знаки прийнято називати “тотожними”?
10. Що означає термін “сертифікаційні знаки”.

Тема 6. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності

План:

1. Правова охорона інтегральної мікросхеми
2. Право на раціоналізаторську пропозицію
3. Право на сорти рослин
4. Сутність охорони права власності на “ноу-хау”

Завдання:

1. Охарактеризуйте державну реєстрацію програм ЕОМ і баз даних.
2. Охарактеризуйте вільне відтворення програм для ЕОМ і баз даних.
3. Охарактеризуйте компіляцію програм для ЕОМ.
4. Охарактеризуйте програми для ЕОМ і бази даних, створених за замовленням.
5. Охарактеризуйте програми для ЕОМ і бази даних, створені при виконанні робіт за договором.
6. Охарактеризуйте право авторства на топологію інтегральної мікросхеми та виключне право використання топології.
7. Охарактеризуйте виключне право на секрет виробництва.
8. Охарактеризуйте поняття та ознаки секрету виробництва (ноу-хау).
9. Охарактеризуйте виключне право на секрет виробництва.
10. Охарактеризуйте охорону сортів рослин.
11. Охарактеризуйте право на топології інтегральних мікросхем.

Запитання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність державної реєстрації програм ЕОМ і баз даних?
2. Що таке вільне відтворення програм для ЕОМ і баз даних?
3. Що таке компіляція програм для ЕОМ?
4. Що таке програми для ЕОМ і бази даних, створених за замовленням?

5. Що таке програми для ЕОМ і бази даних, створені при виконанні робіт за договором?
6. Що таке право авторства на топологію інтегральної мікросхеми та виключне право використання топології?
7. Що таке виключне право на секрет виробництва?
8. Що таке поняття та ознаки секрету виробництва (ноу-хау)?
9. Що таке виключне право на секрет виробництва?
10. Що таке охорона сортів рослин?
11. Що таке право на топології інтегральних мікросхем?

Тема 7. Оформлення винаходу (корисної моделі), «ноу-хау» і раціоналізаторських пропозицій

План:

1. Складання та подання заявки
2. Права та обов'язки власника патенту
3. Використання патенту без згоди власника

Завдання:

1. Охарактеризуйте перелік матеріалів при подачі заявки на винахід.
2. Охарактеризуйте формулу винаходу.
3. Охарактеризуйте опис винаходу.
4. Охарактеризуйте ілюстративні матеріали, реферат, приклади формул винаходів на пристрій, спосіб, речовину, штам, застосування.
5. Охарактеризуйте приклади оформлення винаходів.
6. Охарактеризуйте основні положення по «ноу-хау».
7. Охарактеризуйте оформлення опису «ноу-хау».
8. Охарактеризуйте реєстрація опису «ноу-хау».
9. Охарактеризуйте реалізація «ноу-хау».
10. Охарактеризуйте приклад опису «ноу-хау».
11. Охарактеризуйте оформлення раціоналізаторської пропозиції.

Запитання для самоперевірки:

1. Що входить в склад заявки на винахід?
2. Які існують вимоги до опису на винаходи?
3. Які є вимоги до формули винаходу?
4. Які існують вимоги до ілюстративних матеріалів?
5. Які існують вимоги до реферату?
6. Що таке пріоритет заявки?
7. Що включає експертиза заявки на винахід за формальними ознаками?
8. Що включає експертиза заявки на винахід по суті?
9. Хто може допомогти в оформленні заявки на винахід?
10. Які етапи включає експертиза по суті заявки на винахід?

Тема 8. Патентна інформація

План:

1. Джерела інформації та патентна документація.
2. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності

Завдання:

1. Охарактеризуйте патентну документація.
2. Охарактеризуйте класифікацію винаходів.
3. Охарактеризуйте міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.
4. Охарактеризуйте пошук патентної інформації.
5. Охарактеризуйте державна система патентної інформації.
6. Охарактеризуйте нові інформаційні технології.

Запитання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття „патентна інформація”.
2. Дайте визначення поняття „офіційний патентний бюлетень”.
3. Дайте визначення поняття „патентний фонд”.
4. Які дані стосовно винаходів містять офіційні патентні бюлетені?
5. Що таке „патентні дослідження”?

Тема 9. Патентні дослідження

План:

1. Методи винахідницької та пошукової роботи при створенні винаходу та патентні дослідження
2. Зміст і порядок патентних досліджень.

Завдання:

1. Охарактеризуйте зміст і порядок патентних досліджень.
2. Охарактеризуйте життєвий цикл об'єкта господарської діяльності.
3. Охарактеризуйте патентний формуляр.
4. Охарактеризуйте документування етапів правової охорони об'єктів промислової власності.
5. Охарактеризуйте використання патентної інформації при створенні і засвоєнні нової техніки.
6. Охарактеризуйте прискорення використання винаходів.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке регламент пошуку?
2. Які етапи патентних досліджень містяться на стадії курсового й дипломного проектування?

3. Мета проведення патентного пошуку під час дипломного та курсового проектування.

4. В чому особливості проведення тематичного пошуку?

5. В чому особливості проведення іменного пошуку?

6. В чому особливості нумераційного пошуку?

7. Що дозволяє використання патентних баз даних?

8. Яка інформація наведена у реферативних виданнях „Винаходи країн світу”?

9. Що таке ретроспективність пошуку?

10. Що може бути предметами патентного пошуку при різних темах дипломного проекту? Наведіть приклади.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Авторське та патентне право: схожі та відмінні риси.
2. Право інтелектуальної власності.
3. Об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Законодавча база України у сфері інтелектуальної власності
5. Юридичний захист права інтелектуальної власності
6. Загальні положення міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності
7. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності
8. Міжнародне співробітництво у сфері патентного права
9. Сутність винаходу та корисної моделі.
10. Загальні положення про винахід та корисну модель, їх правова охорона
11. Оформлення патентних прав
12. Загальні положення про промисловий зразок та його правова охорона
13. Сутність промислового зразка.
14. Експертиза заявки
15. Реєстрація патенту
16. Знаки для товарів і послуг (торговельні марки)
17. Фірмові (комерційні) найменування
18. Правова охорона інтегральної мікросхеми
19. Право на раціоналізаторську пропозицію
20. Право на сорти рослин
21. Сутність охорони права власності на “ноу-хау”
22. Складання та подання заявки
23. Права та обов'язки власника патенту
24. Використання патенту без згоди власника
25. Джерела інформації та патентна документація.
26. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності
27. Методи винахідницької та пошукової роботи при створенні винаходу та патентні дослідження
28. Зміст і порядок патентних досліджень.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття інтелектуальної власності: виникнення, становлення і розвиток.
2. Право інтелектуальної власності.
3. Об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Законодавча база України у сфері інтелектуальної власності
5. Юридичний захист права інтелектуальної власності
6. Загальні положення міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності
7. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності
8. Міжнародне співробітництво у сфері патентного права
9. Сутність винаходу та корисної моделі.
10. Загальні положення про винахід та корисну модель, їх правова охорона
11. Оформлення патентних прав
12. Загальні положення про промисловий зразок та його правова охорона
13. Сутність промислового зразка.
14. Експертиза заявки
15. Реєстрація патенту
16. Знаки для товарів і послуг (торговельні марки)
17. Фірмові (комерційні) найменування
18. Правова охорона інтегральної мікросхеми
19. Право на раціоналізаторську пропозицію
20. Право на сорти рослин
21. Сутність охорони права власності на "ноу-хау"
22. Складання та подання заявки
23. Права та обов'язки власника патенту
24. Використання патенту без згоди власника
25. Джерела інформації та патентна документація.
26. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності
27. Методи винахідницької та пошукової роботи при створенні винаходу та патентні дослідження
28. Зміст і порядок патентних досліджень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

1. Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Патентне право: правова охорона винаходів: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1999. – 216 с.
2. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності: Конспект лекцій. – К.: ПВП, 2003. – 296 с.
3. Дейниченко Г.В., Дуб В.В. Патентознавство: Навч. посібник / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Харків: ХДУХТ, 2006. – 208 с.
4. Кожарська І.Ю. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності: Навчальний посібник. К.: Держ. і-нт. інтел. Власн., 2008. – 144 с.
5. Козинец В.П., Малый В.В., Межебовский И.В. Патентное ведение: Учеб.Пособие. – Днепропетровск: НМетАУ, 2000. – 253 с.
6. Кузнецов Ю.М. Патентознавство та авторське право: Підручник. – К.: ТОВ «Кондор», 2005. – 428 с.
7. Куса С.Д. Патентна Документація України: Посібник. – К.: ДП «Український інститут промислової власності», 2006. – 158 с.
8. Кузнецов Ю.М. Основи патентознавства та авторського права. Видання 3-е перероб. і доп. – К.: ТОВ «ЗМОК» – фірма «ГНОЗІС», 2001. – 206 с.
9. Левічева О.Д., Кривоший С.Т. Складання та подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг: Практичний посібник. – К.: ДП «Український інститут промислової власності», 2005. – 36 с.
10. Минков А.М. Международная охрана интеллектуальной собственности. – СПб.: Питер, 2001. – 720 с.
11. Охорона промислової власності в Україні: Монографія / За ред. О.Д.Святоцького, В.Л. Петрова. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 400 с.
12. Патентное ведение: Учебник для вузов За ред. к.е.н. Паладія М.В. - К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2004. - 56 с.
13. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів.–К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336с.
- 14.Потехіна В.А. Інтелектуальна власність: Навч. пос. / За ред. Дахна І.І. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
15. Сусліков Л.М. Дьордяй В.С. Патентознавство. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
16. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності. – К.: ПВП, 2003. – 172 с.

Допоміжна

1. Добриніна Г.П., Пархоменко В.Д. Патентна інформація та документація.
2. Патентні дослідження: Конспект лекцій. – К.: ЗАТ «ПВП», 2000. – 84 с.
3. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності, 2003. – 64 с.

4. Збірник нормативних актів з питань промислової власності / Уклад. В.О. Жаров та ін.; За ред. В.Л. Петрова, В.О. Жарова. – К.: Вища шк., 1998. – 486 с.
5. Знаки для товарів та послуг / За ред. В.Л. Петрова. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 116 с.
6. Інтелектуальна власність в Україні: Нормативна база. – К.: КНТ, 2003. – 439с.
7. Інтелектуальна власність: словник-довідник / За ред. О.Д. Святоцького. – У 2-ч т. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2000. – Т.1 – 356 с., Т.2 – 272 с.
8. Корисна модель /За ред. В.Л. Петрова.–К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999.–128с.
9. Крайнів П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів на Україні. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 1999. – 340 с.